

นิเวศวิทยาการเมืองของการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ในประเทศไทย:
กรณีศึกษาโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น

ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ

วิทยานิพนธ์นี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
กันยายน 2543

นิเวศวิทยาการเมืองของการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ในประเทศไทย:
กรณีศึกษาโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น

ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ

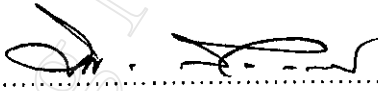
วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

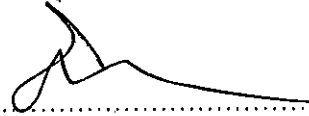
.....ประธานกรรมการ

อ.ดร.ชูศักดิ์ วิทยาภัก

.....กรรมการ

ศ.ดร.มนัส สุวรรณ

.....กรรมการ

อ.ดร.ชยันต์ วรรณะภูติ

20 กันยายน 2543

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สมบูรณ์ได้ก็เพราะความกรุณาเอื้ออาทรของผู้มีพระคุณ ครู อาจารย์ กัลยาณมิตร ครอบครัว และพี่น้องชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบจากเขื่อน

กราบนมัสการ พระอุดมธรรมปริชา (ช้อง ภูมิไชยา) "หลวงปู่" ที่เลี้ยงดูอบรม สั่งสอนในยามวัยเยาว์เสมือนหนึ่ง "ผู้บังเกิดเกล้า" และ "ครู" ที่ถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆ และสนับสนุนให้ผู้เขียนได้รับโอกาสในการศึกษา

กราบขอพระคุณ ท่านอาจารย์ ดร.ชยันต์ วรรณะภูติ ที่กรุณาถ่ายทอดความรู้จุดประกายให้เกิดความคิด ตรวาทาน แก้ไข ให้คำแนะนำ ตลอดจนจนถึงให้ความห่วงใยเอื้ออาทรตลอดเวลาที่เขียนวิทยานิพนธ์ อยากบอกอาจารย์ว่า รู้สึกอยู่เสมอถึงความอบอุ่นในความเป็น "ครู" ที่อาจารย์มีให้ ท่านอาจารย์ ดร.ชูศักดิ์ วิทยารักษ์ ที่กรุณาถ่ายทอดกรอบแนวคิดนิเวศวิทยาการเมือง รวมทั้งดูแลโครงร่าง ตรวาทานต้นฉบับ และให้คำแนะนำ ตลอดช่วงที่เขียนวิทยานิพนธ์ ท่านศาสตราจารย์ ดร.มนัส สุวรรณ ในฐานะที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไประหว่างที่ผู้เขียนเป็นนักศึกษาของสาขา และยังกรุณาได้รับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์นี้

กราบขอพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ ที่ช่วยกรุณาตีความการต่อสู้ของชาวบ้านเขื่อนภูมิพล ท่านอาจารย์อรรถจักร สัตยานุรักษ์ และท่านรองศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นการเติมความรู้ที่มีค่าในการเขียนวิทยานิพนธ์นี้ อีกทั้งยังให้กำลังใจแก่ผู้เขียนอยู่เสมอ คณาจารย์ของสาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม อาจารย์คณะสังคมศาสตร์ และอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้พื้นฐานด้านต่างๆ

กราบขอพระคุณ คุณพ่อและพี่สู่นันทา และขอบคุณน้องนิต ที่สนับสนุนให้ผู้เขียนมีโอกาสในการศึกษาในระบบจนกระทั่งมีวันนี้

ขอขอบคุณ พี่ ที่ดูแลทุกข์สุขและให้กำลังตลอดเวลาที่เขียนวิทยานิพนธ์นี้ อยากบอกว่า "ขอโทษ" ที่ใช้เวลาที่ผ่านมาเขียนวิทยานิพนธ์จนบางครั้งไม่ได้ดูแลทุกข์สุขแก่กันและกัน

อยากจะทำบอกลูกสิงห์ว่า "ขอโทษ" ที่เอาเวลามาเขียนวิทยานิพนธ์นี้จนแทบไม่ได้ดูแลและเล่นด้วยกัน

ขอขอบคุณ คุณไพบูลย์ เฮงสุวรรณ ที่ช่วยจัดเล่ม และค้นคว้าเอกสาร บัณฑิต ก้อย จี๊ว และน้องๆ กลุ่มตะกอนยม ที่ช่วยค้นคว้าข้อมูล คุณวิเชียร อันประเสริฐ ที่อนุเคราะห์แผนที่ต้นฉบับแม่น้ำปิงก่อนการสร้างเขื่อนภูมิพล ยุทธวงศ์ที่ช่วยจัดทำแผนที่โครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น

คุณรุ่งระวี เฉลิมศรีภิญโญรัตน์ ที่ช่วยแปลร่างบทคัดย่อภาษาอังกฤษ พี่พรและกั้งแห่งบัณฑิตวิทยาลัยที่ช่วยอำนวยความสะดวกต่างๆ ขวัญ หลลา ดาว น้อย หลาง พี่ป๋ม ทิน ปุควา แซมหวาน Piseth ที่ช่วยพิสูจน์อักษรและฉีกาถะ

ขอขอบคุณมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ คุณพิสิษฐ์ ณ พัทลุง อาจารย์สุรพล ดวงแข คุณนงนุช ติระวรรณ คุณหาญณรงค์ เยาวเลิศ คุณวิชาติ ไกรเทพ คุณธรา บัวคำศรี คุณวนิดา ตันติวิทยาพิทักษ์ เพื่อนพี่น้องที่ปรึกษา สัมภาษณ์คนจนกลุ่มปัญหาเขื่อน คุณ Aviva Imhof คุณ Patrick McCully และเพื่อนๆ ที่ International Rivers Network อาจารย์ Peter Riggs และ Rockefeller Brothers Fund ที่ได้ร่วมเวทีการเมืองเรื่องเขื่อนและเปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้มีโอกาสในการเรียนรู้การเมืองเรื่องเขื่อน

ขอขอบคุณ คุณแอมพงศ์ บุญญาพงศ์ ที่ทำให้ผู้เขียนเข้าใจการเมืองของข้อมูลข่าวสาร วิทยานิพนธ์นี้จะไม่สำเร็จได้เลย หากขาดการต่อสู้อย่างเข้มแข็งของพี่น้องชาวบ้านผู้ที่ประสบชะตากรรมจากเขื่อนที่เป็น "ครู" ให้ผู้เขียนเข้าใจการเมืองเรื่องเขื่อนอย่างแท้จริง

ขอกราบขอบคุณพ่ออุ๊ยปิง สะเอียดบคง พ่อกำนันซุม สะเอียดบคง พ่อน้อยดม ศรีคำภา อ้ายเส็ง ขวัญเย็น แม่เฉลียว ศรีคำภา พี่น้องชาวสะเอียดและเชียงม่วนทุกคน และพี่น้องที่กำลังต่อสู้ที่ปากมูล เขื่อนรับร้อ เขื่อนราษีไศล เขื่อนสิรินธร เขื่อนห้วยนา โครงการเขื่อนโขงขุนเพชร เขื่อนลำคันทน์ เขื่อนภูมิพล โครงการเขื่อนสายบุรี และลุ่มแม่น้ำสาละวิน

ขอกราบขออภัยทุกท่านถ้าหากว่าชื่อของท่านปรากฏในวิทยานิพนธ์นี้ แล้วทำให้เกิดความไม่สบายใจ และขออภัยหากวิทยานิพนธ์นี้มีข้อบกพร่อง ไม่ว่าจะเกิดจากความผิดพลาดของข้อมูล การตี หรือความอ่อนด้อยความรู้ของผู้เขียน ผู้เขียนขอโน้มรับความผิดพลาดทั้งปวง

อาณิสต์ใดๆ ที่อาจจะเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ ขออุทิศแด่ "แม่" และ "นักสู้สามัญชน" ทุกคนที่ล่วงลับจากการต่อสู้กับเขื่อนเพื่อปกป้องแม่น้ำและชีวิต

"ขอสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากเขื่อนจงได้รับการเคารพ"

ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ

เชียงใหม่

กันยายน 2543